

הַנִּכְתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

תוכן

- א. בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו.....1
- ב. דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירך שלא להוציא לעז על המים המרים.....3
- ג. מגיד לך הכתוב שהספק אסורה מכאן אתה דן לשרץ.....3
- ד. סומה שלא עשה בה שונג כמזיד ואונס כרצון.....5
- ה. מה סומה רשות היחיד אף שרץ רשות היחיד.....5
- ו. ומה סומה דבר שיש בו דעת לישאל אף שרץ דבר שיש בו דעת לישאל ... ברשות היחיד ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור ושאין בו דעת לישאל בין ברה"י בין ברה"ר ספיקו טהור.....8

דף כח.

א. בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו

כבר התבאר לעיל דף כג: שכל איש שבא¹ ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל, אין המים המאריים בודקין את אשתו, שנ' (במדבר ה פסוק לא) וְנָקָה הָאִשָּׁה מִעֹנֶן וְהָאִשָּׁה הַהִיא תִּשָּׂא אֶת עֹנֶהָ, בזמן שהאיש מנוקה מעון² האשה נושאה את עונה.

ואם עבר³ והשקה את אשתו, הרי זה מוסיף על חטאתו פשע, שגורם לשם המפורש שימחה במים לבטלה, ומוציא לעז על מי שוטה. שאשתו אומרת לאחרות שזינת, ולא בדקו בה המים, והיא לא תדע שמעשי הבעל גרמו.

¹ רמב"ם הלכות סוטה פרק ב הלכה ח ט

² והמל"מ ז"ל כתב דאם שבת העבירה בעת ההשקאה בין שהיתה בשונג בין שהיתה במזיד המים בודקין אותה עיין שם, אלא שנראה שהוא סותר את עצמו שכתב אח"כ דאף שעשה תשובה אין המים בודקין אותה וגזירת הכתוב הוא והוא תמוה דיציבא בארעא וגזירא בשמי שמיא ודו"ק. מעשה רקח שם

³ רמב"ם שם פרק ג הלכה יח

הַנִּתָּה לְמִשְׁחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת סוּטָה

לפיכך⁴ אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שנייה⁵ וקנא לה ונסתרה אינה שותה, אלא תצא בלא כתובה ותהיה אסורה עליו אף משום זה.

וי"א⁶ שגם אם בא ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל, המים המאררים בודקין את אשתו, ואינם בודקים אלא אם בא עליה אחר שנסתרה, אולם אין המים בודקים כל שאינה ראויה לאישות, ולפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שנייה, וקנא לה ונסתרה אינה שותה אלא תצא בלא כתובה ותהיה אסורה עליו אף משום זה.

י"א⁷ שאפילו בא על ארוסתו בבית חמיו, שאסורה מדברי סופרים, אין המים בודקים את שאתו וי"א⁸ שבודקים.

⁴ ואיכא לעיוני טובא אליבא דרבינו ז"ל מאי האי דנקט מתניתין אלמנה לכ"ג כו' דהיינו שנשא אשה באיסור תיפוק ליה דאפילו עבר עבירה אחת בימיו משהגדיל שוב אין המים בודקין אותו וכ"ש זה דכל ימיו באיסור קאי. והנראה דנקט הני משום דבעי למיתני ולא נוסלת כתובה ומי שבא ביאה אסורה דקי"ל דאין משקין אותה מ"מ אינה מפסדת כתובתה וכמ"ש רבינו לעיל בריש פירקין דאם בא עליה בעלה אחר שנסתרה ה"ז אינה שותה ונוסלת כתובה ודין זה הוא משנה ערוכה בר"פ ארוסה ומעמא דאינה שותה הוא משום דאינו מנוקה מעון דהא סומה אסורה היא עליו עד שתשתה. אלא דאלמנה לכ"ג ודכוותיהו כיון דבסיבתן אינן ראויות לשתות אף דאין האיש מנוקה מעון אינן נוסלות כתובה. משנה למלך שם פרק ב הלכה ח

⁵ דתנן בר"פ ארוסה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיט וממשנה זו הוציא רבינו הדין שכתב לקמן בפירקין דין ט' דאם היתה אשתו אסורה עליו ואפילו שניה אינה שותה משום דבמתניתין קתני חלוצה והדבר פשוט דאיסור החלוצה אינו אלא מד"ס. משנה למלך שם.

⁶ רש"י ז"ל דפירש דמעמא דמתני' הוא משום דכתיב כי תשטה אשתו בראויה לאישות הכתוב מדבר וכתב דהכי תניא בספרי. וכן פי' רבי' עובדיה ז"ל ע"ש. ועלה בדעתי לומר דאפשר דרש"י ז"ל מודה לדינו דרבינו דכל מי שבא ביאה אסורה דאין המים בודקין את אשתו ומה שכתב דבראויה לאישות הכתוב מדבר הוא כדי לתת טעם למה שאינה נוסלת כתובה הא ליתא דהא כתובה אינה מן התורה ואפילו לרשב"ג דאמר בפרק בתרא דכתובות דכתובת אשה דאורייתא כבר כתבו הראשונים דלאו משום דאורייתא היא אלא דאית ליה סמך מן התורה. אשר ע"כ ג"ל דרש"י ז"ל חולק בדין זה דרבינו ולא מצאתי בשום מקום שיאמר רש"י דבשביל עבירה אחרת שלא יבדקו המים את אשתו. ובפ"ק דשבועות (דף ה') שהביאו ברייתא זו פירש"י שבא עליה אחר שנסתרה וכן בפ"י דיבמות (דף נ"ח) ובפ"ק דקידושין (דף כ"ז) בכל מקומות אלו פירש"י דבא עליה אחר שנסתרה יע"ש. ופשטיה דקרא בהכי מיירי דהא ונקה האיש מעון הוא ללמד שקודם לכן היה בו עון אם בא עליה וכמ"ש רש"י בפירוש החומש ועל זה סיים הכתוב ואמר והאשה ההיא תשא את עונה דהיינו שיבדקוה המים אבל משום ביאה אחרת לא מצינו שתהא מעכבת שלא תבדק. משנה למלך שם.

⁷ דעת הרמב"ם שם. ועיין צפנת פענח שהביא ועיין בתוס' מנחות ד' ס"ד ע"ב וכתובות דף ב' ע"א ד"ה ותנשא ודף ה' ע"א ד"ה מאי ועיין בהך דעירובין ד' ע"ח ע"ב ובפסחים ד' מ"ח ע"א וזה תליא אם האיסור דרבנן יש עליו שם האיסור או רק תקנתא בעלמא וזהו נ"מ בין מעוברת חבירו דשם רק גדר תקנה ובין ארוסה וכ"כ בזה.

⁸ דעת הראב"ד שם. מדאמרינן בר"פ ארוסה (דף כ"ד:) טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי ה"א ארוסה שתיא והא כי אתא רבי אחא בר חנינא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה וכו' כגון שבא עליה ארוס בבית אביה משמע מהכא דאע"ג דבא עליה ארוס בבית אביה הואי שתיא אי לאו דמיעט קרא דלא שתיא ואם איתא דבא על ארוסתו בבית חמיו אינו מנוקה מעון למה לי קרא למעט ארוסה תיפוק ליה משום דאין האיש מנוקה מעון. כסף משנה שם. ותמיהני בתמיה קיימת על רבותינו הראב"ד והכ"מ האידך לא ראו שרבינו הרמב"ם מיישב השגה זאת במתק לשונו שכתב ואפילו בא על ארוסתו בבית חמיו שאסור מדברי סופרים וכו' וא"כ מאי מקשה הראב"ד מסוגיא דריש ארוסה דאי אמרינן דבא על ארוסתו בבית חמיו אינו מנוקה מעון למה לי קרא למעט ארוסה וכו' הא מן התורה באמת אין כאן איסור וא"כ הוא מנוקה מעון ולכך איצטרך קרא למעוטי ארוסה אך הרמב"ם לומד מדחזינן שהתורה הקפידה שיהא האיש מנוקה מעון א"כ מי שעובר על דברי סופרים ג"כ אינו מנוקה מעון קרינן ביה ולכך אין המים בודקין את אשתו אבל התורה בודאי איצטרך למעט

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

**ב. דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירך שלא להוציא לעז
על המים המרים**

כשמשביעה הכהן את האשה, מכיון שמשביעה כלשון הפסוק ואומר יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יקנך את ירכך נפלת ואת בטניך צבה. חוזר ומודיעה ובאו המים המאחרים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך כלומר שהבטן היא תלקה תחלה, והירך בסוף, כדי שלא להוציא לעז על המים.

ג. מגיד לך הכתוב שהספק אסורה מכאן אתה דן לשרץ

ארוסה דאינה שותה היבא דבא עליה ארום בבית חמיו דמן התורה הוא מנוקה מעון בזה ותמהני מאוד על רבותינו הגאונים הראב"ד והכ"מ שלא דקדקו בדברי רבינו הרמב"ם על נכון. ארבעה טורי אבן שם. ובאחרונים פלפלו בזה ואכמ"ל.

הַנִּתְּתָא לְמִשְׁחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

כבר התבאר במסכת פסחים דף יט: ונזיר דף נז: שי"א⁹ שכל ספק מן התורה לקולא וחכמים החמירו לאוסרו, שכל¹⁰ הספקות¹¹ מדבריהן¹², אך טהרו חכמים ספק טומאה ברשות הרבים¹³, כיצד¹⁴, טומאה שמונחת ברשות הרבים ספק נגע בה ספק לא נגע ספיקו טהור. וטעם הדבר שהרי הציבור עושין פסח בטומאה בזמן שהטמאים מרובין, אם טומאה ודאית נרחית מפניהן. קל וחומר לספק טומאה.

היתה ברה"י וספק נגע בה ספק לא נגע, ספיקו טמא. שהחמירו בספק רה"י ומפני מה¹⁵ החמירו בספק טומאה ברה"י, שהרי סוטה שנסתרה אף ע"פ

⁹ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק מז הלכה א

¹⁰ עיין שב שמעתתא שמעתתא נ פרק ב שדוקא לרמב"ם שהוא שיטתו בספרו הי"ד, וא"כ עיקר הלכה בספק טומאה אינה אלא לעשות ספק טומאה ברה"י כודאי, אבל ספק טומאה ברשות הרבים דטהור אינו אלא משום דכל הספיקות מדברי סופרים, ובאיסור נמי ספק מן התורה מותר, וא"כ היכא דאיכבד איסורא דבזה מייתי אשם תלוי, ספק זה ודאי אסור מן התורה, ומשום הכי אתי שפיר דלא ילפינן סוף טומאה מתחלת טומאה דבתחלת טומאה אפילו היכא דליכא חזקת טהרה טהור ברשות הרבים ומשום דכל הספיקות מותרות, משא"כ בסוף טומאה דהרי איכבד איסורא כמו שכתב הרמב"ם פרק ח' משנגנות (ה"ג), ומביאין אשם תלוי על אשה שנתגרשה ספק גירושין, וכל היכא דאיכבד איסורא אסור מן התורה, ורשות הרבים דטהור אינו אלא משום דספיקות מדבריהם, וכהאי גוונא דאסור בכל איסורין ברשות הרבים נמי טמא, ומשום הכי לא ילפינן סוף טומאה מתחלתו.

¹¹ עיין שב שמעתתא שמעתתא א פרק א שדעת הרמב"ם בחיבורו הגדול בכמה מקומות (טומאת מת פ"ט הל' י"ב כלאים פ"י הל' כ"ז) דאינו לחומרא אלא מדברי סופרים ודבר תורה כל הספיקות שריא וכן דעת הראב"ד (הל' כלאים): והר"ן (קידושין טו, ב מדפי הרי"ף) והרשב"א [תורת הבית ב"ד ש"א, קידושין עג, א] חולקים בזה, והוכיחו דזה שאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה הוא. והפר"ח ב"ד האריך בזה עיין שם בסימן ק"י ועיי"ש פרק ד שכתב ואחר העיון בזה נראה דהוא מחלוקת בין אמוראי בש"ס דילן אם ספק אסור מן התורה, בפרק קמא דחולין דף ט, דאביי ורב שימי סוברים דכל הספיקות אינו אלא מדבריהם, ומסוטה לא יליף אלא לטמא ברשות היחיד, אבל טהרה ברשות הרבים או בדבר שאין בו דעת לישאל דספיקו טהור לאו מסוטה נמרינן, אלא משום דכל הספק מדבריהם ולא גזרו בהנך, וכמ"ש הרמב"ם ורבא ס"ל דספק איסור נמי מן התורה לחומרא, ורשות הרבים דספק טהור היינו מסוטה ילפינן לטהר, וקיי"ל כאביי ורב שימי ושם ב פרק ז כתב שהלכתא נמירי לה מסוטה דספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא וברשות הרבים ספיקו טהור והוא בש"ס בכמה מקומות [סוטה כ"ח ב']. והוכיחו בתוס' חולין [ט' ב' ד"ה התם] ובריש נדה [ב' א' ד"ה והלל] דברשות היחיד ספיקו טמא ואפילו היכא דאיכא חזקת טהרה וברשות הרבים ספיקו טהור ואפילו היכא דליכא חזקת טהרה ובפרק ז א"כ הא דצריך הלכתא לטהר ברשות הרבים אינו אלא דלא נימא כיון דגלי קרא לטמא ספק הטומאה ברשות היחיד בסוטה נימא דה"ה ספק טומאה ברשות הרבים להכי אתי הלכתא לחלק רשויות וכמ"ש התוספות ריש פרק כשם [סוטה כ"ח ב' ד"ה כשם] מכאן עיין שם, וא"כ מצינן לומר גבי סוטה איכא חזקת היתר ומש"ה שפיר ילפינן לטמא ספק טומאה ברה"י מסוטה אפילו היכא דאיכא חזקת טהרה והא דטהור ברשות הרבים אפילו היכא דליכא חזקת טהרה. היינו משום דכל הספק מדבריהם כמ"ש הרמב"ם.

¹² עיין שב שמעתתא שמעתתא א פרק ט וז"ל והרמב"ם שכתב בטעמא דרשות הרבים דספק טהור משום דכל הספק מדבריהם. משום דברשות הרבים טהור מוכח בש"ס דאפילו היכא דליכא חזקת טהרה טהור ברשות הרבים. וכמו שהוכיחו תוס' מש"ס עיין בדבריהם בחולין פ"ק דף ט' ב' [ד"ה התם] ובריש נדה (שם). לזה הוא דכתב פרק ט"ז מאבות הטומאה משום דכל הספיקות מדבריהם. ובתרי ותרי דליכא למימר משום חזקה דהא תרי ותרי או ספיקא דאורייתא או ספיקא דרבנן. אם כן ע"כ משום דכל הספיקות מדבריהם וספיקא דתרי ותרי לא מקרי איכבד וכמ"ש בפרק ח ודו"ק.

¹³ עיין ש"ש א ז

¹⁴ רמב"ם שם פרק טו הלכה ח

¹⁵ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק מז הלכה א

הקנתא למשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

שהדבר ספק, הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה. ובתוספתא¹⁶ מפרש עוד טעם אחר מפני שאפשר להשאל על היחיד וא"א להשאל על הרבים.¹⁷

וי"א שספק תורה לחומרא, מן התורה, וחידוש התורה הוא להתיר ספק ברשות הרבים.

ד. סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון

אשה שזינת¹⁸ באונס או בשגגה, אין המים בודקין אותה¹⁹, שני' (שם פסוק יג) והוא לא נתפשה פרט לאנוסה שהרי נתפשה בחזקה, ונאמר שם (פסוק כז) ותמעל מעל באישה פרט לשוגגת.

דף כח:

ה. מה סוטה רשות היחיד אף שרץ רשות היחיד

כבר התבאר במסכת נזיר דף נז: שבשם שהסוטה²⁰ ובועלה שנים כך ספק טומאה בשנים, אבל אם היו שלשה ברה"י הרי ספק טומאתן שם טהור כר"ה ומפני מה טהרו חכמים ספק טומאה ברה"ה, שהרי הציבור עושין פסח

¹⁶ זהו טעם בן זומא בתוספתא וירושלמי ואין זה חולק על טעם הש"ס בבלי דילפינן מסוטה דסד"א דבעינן רבים קהל ועדה דומיא דפסח להכי ילפינן מסוטה דשלשה מקרי רבים מרכבת המשנה
¹⁷ השנות הראב"ד שם. וי"ל לדעת רבינו שאותו טעם רשב"ג אמרו ויש לגמגם עליו דהא ג' הם רבים כמ"ש רבינו בסמוך והרי הם יכולים להשאל ולפיכך השמיטו רבינו והטעם הראשון הוא דברי בן זומא ששאלוהו והשיב וקבלו תשובתו ועוד דסוגיין דגמרא בכל דוכתא דספק טומאה ברה"י טמא מסוטה ילפינן לה. כסף משנה שם. עיין בתי כהונה בית ועד דטעם התוספתא שהזכיר הראב"ד סותר סוגיית הש"ס דידן דכיון דקאמר הש"ס במס' סוטה ואצטריך למיגמר מסוטה דאי מדרב גידל הו"א בין ברה"י בין ברה"ר ולדרך התוספתא שהביא הראב"ד כיון דגמרינן מדרב גידל אמר רב חילוק בין דבר שיש בו דעת לישאל או אין בו דעת לשאל ממילא ידעינן דברה"ר טהור שהרי א"א לשאל לרבים עיין שם. מרכבת המשנה שם

¹⁸ רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה כד

¹⁹ לא ידעתי לאיזה תכלית כתב רבינו כל זה ומה בא ללמדנו דבאונס או בשגגה דאין המים בודקין אותה. שהרי דין האונס והשגגה שהיא מותרת לבעלה ישראל כבר נתבאר לעיל בפ"ד מהלכות אישות דין י"ט. ואם בעלה כהן בין באונס בין בשוגג אסורה וא"כ אם המים בודקין אותה או לא לאיזה תכלית הוא ולו חפץ ה' להמיתה בין באונס בין בשגגה ומה איכפת לן אנן בדידן ואיהו בדידיה. ודין אשת כהן שמותרת לבעלה אחר שתייה כבר כתבו רבינו לעיל דין כ"א וכתב שם ואף על פי שהתחילו החלאים לבוא עליה. ודע דלפ"ז דאשמעינן קרא דבעינן שיהיה הקינוי בדבר האוסרה נראה לי דה"ה אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני שמא יאנוס אותך דלא חשיב קינוי ואם נסתרה אינה אסורה. ואף על גב דקרא דשכבת זרע לא כתיב גבי קינוי אלא גבי טומאה. מ"מ ע"כ לומר דלקינוי איצטריך דגבי טומאה למאי איצטריך. משנה למלך שם. ועיין כסף משנה שם הלכה ז שכתב ואם שוגגת כגון [אמרו לה] מת בעליך או אנוסה לא יבדקה. וכל כך למה לנו להודיעה בהלכות המים שלא להוציא לעז שאם נטמאה באונס או שוגגת ולא נבדקה שלא תהא סבורה אילו נטמאתי מזידה כן לא היו בודקין אותי. ואפשר שלכך כתבה רבינו. מרכבת המשנה שם.

²⁰ רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה שם הלכה א ב

הקנתא למשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

בטומאה בזמן שהטמאים מרובין אם טומאה ודאית נדחית מפניהן קל וחומר לספק טומאה שאיסור כל הספקות מדבריהן.

ודוקא בג' אנשים חשיב ר"ה אבל בנשים אפילו מאה כחד דמיין²¹. וכן ב' נשים ואיש אחד אפילו עם הרבה נשים²².

מה שהתבאר שספק טומאה תלוי אם היה בשלושה או בשתיים, כיצד²³ יולד להם ספק²⁴ זה בטומאה כגון שהיו שני נזירין עומדין ברשות היחיד שספק טומאה שם טמא²⁵, והיה אחד מבחורין רואה אותן²⁶ ואמר ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע מי הוא.

²¹ ודע שכתב הרשב"א בחידושו פ"ק דנדה אההיא דתרגמא זעירי בשחברותיה נושאות אותה במטה דדוקא בג' אנשים חשיב ר"ה אבל בנשים אפילו מאה כחד דמיין יע"ש. משנה למלך שם.

²² בספר האשכול הלכות נדה סימן ל"א כתב, ויש מפרקין דדוקא ג' אנשים הוי ר"ה, אבל נשים מאה כחד דמיין, דילפינן מסוטה כו', אבל ב' נשים ואיש אחד אפילו עם הרבה נשים אסור כו', ולא נהיר לן האי פירוקא כו', דמגלחין מביאין קרבן טהרה ומגלחין מיירי בנשים כו' אפילו הוא במעמד ב' נשים נמי לא הוי רה"ר, דתלתא גברי בעינן כו'. ולפי מה שהעלו התוס' (נזיר נ"ז ע"א ד"ה באומר) דכאן שננטמא אחד ואינו יודע מי הוא שננטמא אם זה או זה, דכיון דאחד ודאי טהור או טמא לא נמירי מספק סוטה, דהספק מצי להיות או טמא או טהור, וכאן ודאי חד טהור או טמא, לכן ברה"י טמאים מספק, והא דברה"ר טהורים לא משום דילפינן מסוטה, רק דנוקמי לכל חד אחזקתו, ובחזקת טהרה, וכיון דמשום חזקה מטהרין לא נפק"מ בין אנשים לנשים, דאטו נשים לא מוקמינן אחזקת טהרה, אבל בטומאת מעת לעת שבנדה, כיון דלא מחשב הלל לחזקה דילה, משום דאיכא ריעותא בגופה, ולכן מסולק החזקה ונשאר ספק בלא חזקה, ואינו טהור רק משום דילפינן מסוטה תו לא שייך בנשים למילף מסוטה, דבסוטה אפילו מאה נשים סתירה הוי, ועיין תוס' ריש נדה (ב' ע"א ד"ה והלל) וחולין (דף ט' ע"ב ד"ה התם) ויתבאר לך הכל, ואין כאן רמז קושיא כלל ודו"ק. אור שמח

²³ קצת קשה דמאי קשיא ליה לרבינו ז"ל דבשלמא הנמרא דפריך הכי הוא משום דבמתני' אמרו אמר להם עד אחד שננטמא ולהכי פריך בר"פ שני נזירים דכיון דאיכא תלתא הוי רה"ר אבל רבינו ז"ל לא כתב לעיל אלא ואין יודע מי הוא לא קשה כלל כיצד נולד דמשכחת לה שידעו שלא נגע אלא אחד מהם בטומאה ושכחו אח"כ מי הוא מהם נגע בטומאה ולכך הוי ספק. אלא שיש לומר דרבינו ז"ל אין כוונתו אלא לפרש הדין האמור בגמ' אף על גב דמשכחת לה בגוונא אחרינא ובא להודיענו דבכי האי גוונא משכחת לה. לחם משנה שם.

²⁴ רמב"ם הלכות נזירות פרק ט הלכה טז

²⁵ עיין שב שמעתתא שמעתתא א פרק יז וז"ל הקשו תוס' (ד"ה באומר) ז"ל ואם תאמר אם כן יביא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה ברשות היחיד שורפין עליה תרומה, וי"ל דלא נמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות כסוטה דאפשר שננטמא אבל הכא לא אפשר לעשות שניהם ודאי דאחד טהור, ואם תאמר אם כן מאי פריך מעיקרא והא ספק טומאה ברשות הרבים כלומר ויביאו שניהם קרבן טהרה והא ספק טומאה ברשות הרבים דמטהרין נמי מסוטה גמרינן ולא ילפינן אלא דבר שאפשר להיות והכא בודאי אחד טמא, וי"ל דספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה גמרינן אלא כל חד וחד מוקמינן אחזקתיה עכ"ל, וכן כתבו תוספות בחולין דף ט' ב' (ד"ה ברה"ר) ובריש נדה נא, ד"ה והלל ע"ש, ולענ"ד נראה דכיון דילפינן מסוטה כל ספק טומאה ברשות היחיד, דאפילו איכא חזקת טהרה נמי טמא ומשום דבסוטה נמי איכא חזקה שאינה טמאה ודאי ע"ש בריש נדה (בתוס' שם), אלא דלא ילפינן מסוטה רק דבר שיכול להיות, אבל דבר שאי אפשר להיות אין למידין מסוטה, ומש"ה שיהיו טמאין ודאי אי אפשר להיות, כיון דעל כרחך אחד מהן טהור וזה יכול להיות שיהיו שניהם טמאין מספק, אם כן שפיר קם ליה אדינא דסוטה דברשות היחיד אינו מועיל חזקת טהרה, ואין מורין בהם הוראה ודאית שיהיו טמאין רק שיהיו טמאין מספק וזה יכול להיות.

²⁶ כפי' רש"י שפי' דלא הוה אלא תרי כי סוטה דליכא אלא תרי בועל ונבעלת דיקא נמי דלא קאי בהדיהו מדאמר ואיני יודע דאילו הוה קאי בהדיהו אי אפשר דלא הוה ידע עכ"ל. והן הן דברי רבינו דכל ג' העומדים בחצר אחת כרה"ר הוא לענין טומאה אף על גב דאינם עומדים במעמד אחד. רדב"ז שם.

הַנִּתְּנָה לְמִשְׁחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת סוּטָה

אבל אם היה עד זה עמהן בחצר הרי שניהן טהורין, כיון שהם שלשה הרי הן רבים ורבים ברשות היחיד ספקן טהור כספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור²⁷. וי"א²⁸ שאם אין שלשתם במעמד אחד²⁹, אלא האחד מרחוק³⁰ ואין זקוק להם כלל ונפל הספק על השנים שניהם טמאין מן הספק, ואין זה ספק ברבים³¹ שבאחד אין בו ספק כלל שכולם מודים בו שהוא טהור שהוא מוחזק שלא נגע בו שום טומאה ולא נפל הספק אלא על השני ואז ודאי ספק ברשות היחיד וטמא³².

²⁷ ולכן נראה דהא דטהור ברשות הרבים בספק דאיכבד לאו משום האי כללא דספק טומאה ברשות הרבים טהור, כיון דאינו אלא משום דכל הספיקות מדבריהם, ואיכבד הו"ל ספיקא דאורייתא ומן התורה אסור, אלא משום דמוקי לגברא הנוגע בחזקת טהור. וברשות היחיד דטמא משום דברשות היחיד אפילו איכא חזקת טהור ספיקו טמא, וכה"ג כתבו תוס' ריש נדה [ב, א ד"ה והלל] דבשני נזירים דאי אפשר למילף מסוטה ומשום דאי אפשר להיות שניהם טהורים אפ"ה ברשות הרבים טהור. ולאו מסוטה יליף אלא משום דמוקי לכל חד בחזקת טהרה ע"ש, וא"כ הוא הדין בספק דאיכבד נמי דטהור לאו משום דכל הספיקות מדבריהם אלא משום חזקת טהרה. שב שמעתתא שמעתתא א פרק ט

²⁸ בהשנות שם כתב הראב"ד א"א בחיי ראשי איני יכול לקבל דבר זה שאם יהיו שלשה בחצר אחת לא תהיה שם ספק טומאה טמא וזה אינו מן הגמרא אלא אם יהיו שלשה במעמד אחד ונפלה טומאה ביניהם ולא נודע באי זה מהם נגע כולן טהורין או אפי' ידע אחד שלא נגע בו והספק על השנים שניהם טהורים אבל אם אין שלשתם במעמד אחד אלא האחד מרחוק ואין זקוק להם כלל ונפל הספק על השנים שניהם טמאין מן הספק דיקא נמי דקתני ואיני יודע אי זה מהם מכם מכה לי הוה ליה למימר ואינו יודע אי זה הוא אלא שמע מינה שהוא אינו מהם אלא במעמד אחד היו.

²⁹ ועיין בכסף משנה וז"ל ואיני יודע מנין לו להראב"ד לומר כן שמאחר ששלשה חשיבי רה"ר מה לי שהיו בחצר אחד מה לי שהיו במעמד אחד. ומ"ש דיקא נמי דקתני מכם טעמו לומר דמשמע ליה ז"ל דאתא למימר עמכם הייתי בחצר והיה אפשר לטומאה לנגוע בי כמו בכם אבל לא נגעה בי אלא באחד מכם. ולדעת רבינו איכא למימר איפכא דמכם משמע אבל בי ליכא לספוקי שהייתי חוץ לחצר

³⁰ ומדברי התוס' נראה כדעת הראב"ד ז"ל שכתבו ראיתי שנזרקה טומאה ביניכם והוא עומד מרחוק ומשמע אפי' עומד באותה חצר אלא שעומד מרחוק. רדב"ז שם

³¹ ואף על פי שאיני כדאי להכניס ראשי בין הגדולים רואה אני את דברי רבינו שלא נתנו דבריהם לשיעורין דבבבב קטנה הוי כרה"ר דסתמא הן במעמד אחד ובבבב גדולה אם היה אחד מהם רחוק לא הוי כרשות הרבים ודברי רבינו ורש"י היא מילתא פסיקתא דכל ששלשתן בחצר אחת הוי טומאה כרה"ר וספקן טהור. ובעל מגדל עוז לא עיין להבין כוונת ההשגה. רדב"ז שם.

³² ז"ל כוונת הר"א ז"ל לומר דלא מקרי רה"ר אלא באפשר שיפול הספק על שלשתן דלא ידעינן איזה מהם נגע ומ"ש או אפי' ידע אחד מהם שלא נגע בו והספק על השנים ר"ל שהאחד ידע שהוא לא נגע והוא טהור אבל השנים נסתפקו בו אם הוא טמא או לא כיון שנפל ספק ג"כ בו הרי זה רה"ר אבל אם באחד אין בו ספק כלל שכולם מודים בו שהוא טהור ולא נפל הספק אלא על השני אז ודאי ספק ברשות היחיד וטמא וזהו שכתב אבל אם אין שלשתן במעמד אחד אלא אחד מוחזק ואין זקוק להם כלל כלומר הוא מוחזק שלא נגע בו שום טומאה. לחם משנה שם. ודברי הלח"מ נכונים בבאור ההשנות דודאי אין סברא לומר דהחילוק הוא אם הם במעמד אחד או לא דא"כ נתת דבריהם לשיעורין איזהו מעמד אחד ואיזהו רחוק ותו דעיקר הסברת הר"א דאנו למדין מסוטה והתם סתירה בעינן ובדאי אפי' אחד מהן רחוק יותר מד' אמות אין כאן סתירה אלא ודאי דה"ק דאנו למדין מסוטה דהספק נופל בשנים משא"כ כל שהספק נופל בשלשה חשיב כרה"ר והוסיף הר"א דאפי' אחד מהן יודע בודאי שלא נטמא כל שאינך תרי הם מסופקים שנטמא השלישי חשיב נמי כרה"ר והמל"מ פט"ז מהל' אבות הטומאה ה"ב כתב דדעת רבנו כפרש"י והראב"ד כפ"ה התוס' וזה אינו דמ"ש התוס' והוא עומד מרחוק ר"ל דודאי העד עומד חוץ לרה"י וגם בהכרח אינו עומד סמוך לרה"י אלא רחוק כמ"ש התוס' בפירוש הדייקא נמי דרב אשי דמדקתני ואינו יודע מכלל שלא נודע לו מעולם מחמת מרחק רב שביניהם דבהכי מיושבת קושית הראב"ד לשיטת רבנו. מרכבת המשנה.

הלכתא למשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

ו. ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל אף שרץ דבר שיש בו דעת לישאל... ברשות היחיד ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור ושאין בו דעת לישאל בין ברה"י בין ברה"ר ספיקו טהור

מה שאסרו³³ ספק טומאה ברשות היחיד, והו כשהיה זה שנטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרוש ממנו מה אירע לו כסוטה, אבל אם היה חרש או שוטה או קטן שאינו יודע להשיב על הענין כששואלין אותו, הרי ספיקו טהור.

כיצד חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת להשאל, שנמצאו בחצר או במבוי שיש שם טומאה, וספק נגעו וספק לא נגעו, הרי אלו טהורין, וכן כל שאין בו דעת להשאל אף על פי שנולד לו הספק ברה"י, ספיקו טהור.

הסומא,³⁴ והישן, והמהלך בלילה, ספיקן ברה"י טמא מפני שיש בו דעת להשאל, בד"א שכל שאין בו דעת להשאל ספיקו טהור בשהיה הדבר שקול ואין שם חזקה, אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא, ה"ז טמא, כיצד תינוק טמא שנמצא בצד העיסה והבצק בידו, הרי העיסה טמאה שדרך התינוק לטפח ובכך היא חזקתו, ואין שורפין על חזקה זו.

³³ רמב"ם שם הלכה ב

³⁴ רמב"ם שם הלכה ג